

Cucullia verbasci

Kungsljuskapuschongfly

Fjärilar, Nattflyn

EN
Starkt hotad (EN)
C1

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Lepidoptera (fjärilar), **Familj:** Noctuidae (nattflyn), **Släkte:** *Cucullia*, **Art:** *Cucullia verbasci* - kungsljuskapuschongfly (Linnaeus, 1758) **Synonymer:** *Shargacucullia verbasci* (Linnaeus, 1758)

Kännetecken

Framvingarna är kastanjebruna med ett ljusare, men alltid brunfärgat långsgående brett stråk som nedtill i yttre hälften av vingen är vitaktigt. Endast starkt slitna fjärilar kan förväxlas med de två närliggande arterna flenörtskapuschongfly *Shargacucullia scrophulariae* och grenkungsljuskapuschongfly *S. lychnitis*. Vingspann 47-50 mm. Den iögonfallande larven är tecknad i svart och gult mot en grönvit grundfärg. De svarta teckningarna är fler och mindre än hos de närliggande arterna.

Utbredning och status

Kungsljuskapuschongfly var i Sverige länge förbisedd - främst genom artens tidiga flygtid, men även genom att dess larver lever mer dolt än de två närbesläktade kapuschongflyarterna. Arten uppgavs för första gången från landet av Linné, men var mellan 1885 och 1935 endast känd från Skåne och Öland. Under 1940-talet påträffades den i Blekinge, och senare även i Småland, Östergötland och Södermanland. Skenbart ger den intryck av att ha spridit sig norrut, vilket dock motsägs av ett tidigare obeaktat fynd gjort av Öberg, sannolikt från 1880-talet, etiketterat Stockholm (= Hlm). Detta exemplar kan mycket väl härstamma från Nynäshamnstrakten, där arten påträffades på Torö och Öja så sent som 1969. Kungsljuskapuschongflyet har idag sin främsta utbredning i spridda delar av skärgården, från Södermanland, Södertörn, nordligast St. Vika 1991, och mer sammanhängande mellan Östergötland, S:ta Anna och Småland, Oskarshamn. Från övriga landskap har endast två fynd meddelats; Öland, Kalkstad 1974 och Kastlösa 1982. Arten uppträder ofta med kortlivade lokala populationer på ruderatmarker när värdväxternas antal tillfälligtvis ökar. I övrigt är populationerna individsvaga och arten är då betydligt svårare att påträffa. Kungsljuskapuschongfly återfanns 2004 i Danmark på sydligaste Falster och vid Rödby på Lolland. När man väl blev klar över att arten fanns i landet letades larver upp på flera lokaler. Det enda tidigare fyndet är från 1891. Arten är påträffad en gång i Finland men aldrig i Norge. Arten har fram till 1990-talet minskat kraftigt eller rent av försvunnit från Lettland och är i Litauen mycket sällsynt, endast påträffad i tre av 45 distrikt. I övriga Europa är kungsljuskapuschongflyet mer utbredd och vanligare än de övriga svenska kapuschongfly-arterna med lejongapsväxter som värdväxter. Världsutbredningen sträcker sig från Nordafrika och Spanien och södra Skottland genom södra och mellersta Europa med nordgräns i södra Danmark, Sverige och Estland och vidare österut genom Ryssland och södra Sibirien med sydgräns på Krimhalvön vid Svarta havet och vidare genom Turkiet till västra Afghanistan.

Ekologi

Fjärilarna är nattaktiva och besöker flitigt nektarrika blommor, särskilt gärna nejlikväxter, vars kalkar den tömmer medan den håller sig svävande ovanför blommorna. I likhet med övriga kapuschongflyarter attraheras den inte så starkt till UV-ljus på våra breddgrader. Flygperioden infaller i Sverige normalt under ett par veckor i mitten av maj, strax efter årets sälgflysvärmning. Honan placerar de ljusst blågröna, glänsande äggen enstaka på bladundersidorna av flenört *Scrophularia nodosa* och kungsljus *Verbascum thapsus*, där de är lätta att observera. Helst väljer honan värdväxter på platser där de står helt utan beskuggning i vägkanter och på anläggningsytor. I Danmark har man främst påträffat arten på de övergivna bangårdarna vid Rödbys hamn. Den mer skuggiga miljö som är flenörtens typiska ståndort undviks helt, vilket gjort att tillfälliga massförekomster av kungsljus varit främsta orsaken till att arten uppmärksammats. När de tvååriga kungsljusen försvunnit överlever arten med en lägre populationstäthet på den fleråriga flenörten. Endast vid ett fåtal tillfällen har larver påträffats på mörkt kungsljus *Verbascum nigrum*. Larverna är vanligen färdigväxta innan värdväxterna utvecklats blomställningar. Förpuppningen sker i månadsskiftet juni-juli i en vattentät kokong i markytan. Puppen kan troligen övervintra två gånger. Sannolikt signalerar larvens iögonfallande gula och vita, svartprickiga färgteckning osmaklighet för fåglar, men arten är utsatt för ett mycket hårt predationstryck från parasitoider.

Hot

Då inga potentiellt naturliga ståndorter med värdväxterna, som samtidigt hyser populationer av kungsljuskapuschongflyet ännu påträffats, är främsta hotet helt upphörande markexploatering i skärgården. Sannolikt kommer även framledes passande miljöer att nyskapas inom militära skyddsområden, där omvårdnaden om den sårbara skärgårdsnaturen får ge vika för andra prioriteringar. Ett tänkbart hot mot kungsljusets periodiska uppblomstringar genom fröspridningen med bl.a. vägförbättringsmaterial är även den allt mer utbredda asfalteringen av småvägar i kustnära områden. Sannolikt kräver fjärilen ett stort antal mindre habitat inom en region, då frekvensen av lokala utdöenden är hög. Den hotas således av fragmenteringen av störningsmiljöer.

Åtgärder

Undvik onödig restaurering av stenbrott, grustag, skalgrustäcker m.fl. miljöer som kan hysa sällsynta insektsarter knutna till störningsgynnade växter. Plantera ej igen vägskärlningar med prydnadsbuskar. Ge naturliga småskred och vittringsras i vägskärlningar en chans att spontant stabilisera sig genom invandring av omgivningens naturliga flora. Det ståtliga kungsljuset kan med fördel sås in på passande mark. De mycket långlivade fröna kan ge upphov till nya plantor under en lång följd av år.

Övrigt

Nils Hydén har bidragit med väsentlig information vid första revisionen av artfaktabladet.

Litteratur

- Ander, K. 1944. Svensk fjärilsforskning 200 år. *Opusc. ent.* 9(3-4): 57-78.
- Eliasson, C. 1971. *Euxoa islandica rossica* Stgr. i Sverige. *Ent. Tidskr.* 92(3-4): 283-284.
- Ivinskis, P. 1993. *Check-list of Lithuanian Lepidoptera*. Ekologijos Institutas, Vilnius.
- Lampa, S. 1885. Förteckning öfver Skandinavien och Finlands Macrolepidoptera. *Ent. Tidskr.* 6(1-3): 1-137.
- Madsen, A., Bech, K., Szyska, P., Christensen, E., Fibiger, M., Helsing, F., Jensen, L., Knudsen, K. & Möller, H.E. 2000-2006. *Fund af Storsommerfugle i Danmark 2000-2006*. Tillägg till *Lepidoptera*.
- Nordström, F. & Wahlgren, E. 1935-41. *Svenska fjärilar*. Nordisk familjeboks förlag, Stockholm.
- Nordström, F. 1943. Förteckning över Sveriges storfjärilar. *Catalogus Insectorum Sueciae. Opusc. ent.* 8: 59-120.
- Nordström, F. 1953. *Catalogus Insectorum Sueciae; III Macrolepidoptera. Additamenta. Opusc. ent.* 18: 75-87.
- Ronkay, G. & Ronkay, L. 1994. *Cuculliinae 1. Noctuidae Europaeae, vol. 6*. Entomological Press, Sorö.
- Skou, P. 1991. *Nordens ugler (Lepidoptera: Noctuidae)*. Apollo books, Stenstrup.
- Sulcs, I. 1991. Latvian perhosfaunan viimeaikaisista muutoksista. *Baptria* 16(3): 63-68.
- Szyska, P. 2004. *Shargacucullia verbasci* L. nu igen i Danmark. *Lepidoptera* band VIII, nr. 8.

Författare

Claes U. Eliasson 1995. Rev. Claes U. Eliasson 1997, 1999, 2005 & 2007.